

**ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЇ ГАРМОНІЧНОСТІ РОЗВИТКУ
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ(2 - 4 КЛАСИ)**

Інна Головач, Тамара Салоїд

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
ЗОШ № 62*

Постановка проблеми. Особливості екологічних та соціально-економічних умов життя населення нашої країни створюють нові і загострюють увагу на старих проблемах фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл. Підвищена чутливість дитячого організму до фізичних та психологічних навантажень у поєднанні з іншими стресовими факторами життя створює «ідеальні» умови для порушення стану здоров'я. [1, 2, 3].

Як відомо, вплив негативних факторів проявляється, перед усім, через порушення розвитку та росту дітей. Найбільш чіткими ознаками порушення процесів розвитку є зміни показників довжини та маси тіла, характер формування вторинних статевих ознак, а також відхилення у роботі функціональних систем організму школяра. Не зважаючи на значні зусилля педагогів, управлінців, психологів, медичних працівників та інших спеціалістів поки що не вдалося подолати негативні тенденції у стані здоров'я, фізичній підготовленості та фізичному розвитку школярів. [2, 3].

Медичні працівники в загальноосвітніх школах ведуть індивідуальний звіт даних профілактичних оглядів і захворюваності. Однак, відсутній аналіз динаміки показників захворюваності учнів одного і того ж класу при переході у наступний клас, а також немає аналізу загальношкільних тенденцій захворюваності учнів. [5, 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Проблема гармонічного розвитку школярів досліджується педагогічною наукою досить широко, але незважаючи на велику кількість праць у цій галузі, її вважати повністю вирішеною ще зарано.

Так, Т.С. Саранчук [7] присвятила свої дослідження аналізу взаємозв'язку показників фізичної підготовленості з показниками пізнавальної та мотиваційної сфери дітей; М.В. Чернявським [9] запропоновано аналіз мотиваційних пріоритетів молодших школярів у виборі різних форм і видів рекреаційних занять; О.Бас та С.Бондарчук [3] вивчали причини виникнення дефектів постави у молодших школярів та охарактеризували засоби фізичної реабілітації при порушенні постави.

Враховуючи актуальність проблеми, її недостатню розробленість у теорії і практиці фізичного виховання початкової школи, було визначено тему дослідження.

Дослідження виконані згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. за темою 3.1 «Вдосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0111U001733) та планом НДР Міністерства у справах освіти і науки України «Історичні, теоретико-методологічні засади формування рекреаційної діяльності різних груп населення» (номер державної реєстрації 0112U007808).

Мета дослідження – визначити гармонійність фізичного розвитку у дітей молодшого шкільного віку.

Методи та організація дослідження: аналіз спеціальної науково-методичної літератури з проблеми дослідження; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, антропометричні методи дослідження, методи педагогічної та психологічної діагностики (спостереження, бесіда, педагогічний експеримент), якісний аналіз результатів експерименту, методи математичної обробки одержаних

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

результатів дослідження. У дослідженні брали участь 173 школярів 2, 3 та 4 класів загальноосвітньої школи № 62 м Києва.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження стану проблеми фізичного розвитку школярів підкреслює необхідність проведення педагогічного контролю та медичного огляду більше ніж один раз на рік. Однак з'ясовано, що чимало школярів та їх батьків дуже формально ставляться до таких важливих заходів.

Фізичний розвиток відображає формування структурних і функціональних особливостей організму. Індивідуальні ознаки організму формуються під впливом спадкової природи дитини та навколишнього середовища. Частка впливу цих факторів у кожної людини може значно відрізнятись. У сучасній науці питання вагомості впливу спадкових факторів та факторів навколишнього середовища на формування морфологічних (довжина, маса тіла, обхват грудної клітки) та функціональних ознак є дискусійними [1, 2, 6].

Взагалі, розвитком у широкому значенні називають процес якісних і кількісних змін у організмі людини. Саме ці зміни і зумовлюють підвищення рівня складності організації та функціонування організму людини. Розвиток включає в себе ріст, диференціацію органів та формотворення. Ці фактори тісно пов'язані між собою.

Важливо, що характерними особливостями процесу росту дитячого організму є нерівномірність та хвилеподібність. Гетерохроність розвитку – це пристосування яке народилося у процесі еволюції. Швидкій ріст тіла людини на першому році життя зумовлений із збільшенням маси тіла. А наступне уповільнення росту пов'язане з активним процесом диференціації систем організму. У теорії фізичного виховання термін «фізичний розвиток» розглядають і як стан, і як процес. [8].

Для визначення гармонійності фізичного розвитку школярів молодших класів було проведено дослідження, за результатами якого діти поділяються на 5 рівнів.

Перший – низький рівень фізичного розвитку. Другий рівень – нижче за середній рівень фізичного розвитку. Третій рівень – середній. Четвертий рівень – вище за середній. П'ятий рівень – високий. Визначаємо рівень фізичного розвитку за показниками росту дитини, потім за показниками маси тіла і наступний рівень за оцінкою даних обхвату грудної клітки. Якщо показники рівнів відрізняються більше ніж на одну одиницю, то рівень фізичного розвитку дисгармонічний. В іншому випадку, вважаємо рівень розвитку гармонійний. Результати дослідження представлено у таблиці 1.

Результати, отримані у ході дослідження, свідчать, що у 2 класі 39,65 % школярів мають дисгармонійний рівень розвитку. Серед них дівчаток лише 25,86 %, а хлопців більше-34,48 %. Для учнів 4 класів ситуація с не гармонійний розвитком зростає до 61,2 %. Серед цих школярів кількість дівчаток також зростає – 35,18 %, а хлопців 25,92 %. Взагалі серед учнів других класів спостерігаємо 60,3 % школярів с гармонічним розвитком. На жаль, щодо учнів четвертих класів, відмітимо 38,8 % дітей мають гармонійний розвиток.

Таблиця 1

Результати визначення гармонійності фізичного розвитку

Респонденти	Фізичний розвиток	
	Гармонічний розвиток, %	Дисгармонічний розвиток, %
Хлопчики 2 клас n = 30	34,4	17,2
Дівчатка 2 клас n =28	25,8	22,4
Хлопчики 4 клас n =18	7,4	25,9
Дівчатка 4 клас n =36	31,4	35,1
Всього діти 2 клас n =58	60,3	39,6
Всього діти 4 клас n =54	38,8	61,2

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Аналізуючи показники дітей з дисгармонійним розвитком серед 2 класів відставання прогресує по показникам розвитку маси тіла – третина дітей. Щодо школярів 4 класів, відставання показників росту спостерігаємо у шостій частини дітей, у третьої частини дітей дефіцит маси тіла, та у п'ятої частини школярів відставання показників обхвату грудної клітини.

Серед учнів 3 класів спостерігаємо наступне. Тільки 13,1 % дівчаток мають гармонічний рівень розвитку. А показники гармонічності у хлопців 3 класів склали 37,7%. Дисгармонічний розвиток у 49,9 % дітей. Показники і у дівчат, і у хлопців склали по 24,5 %. Тобто у 3 класах спостерігаємо 49,1 % школярів с дисгармонічним розвитком. Третина цих дітей мають низькі показники обхвату грудної клітини, шоста частина учнів має низькі показники росту. Описані дані представлені на рисунку 1.

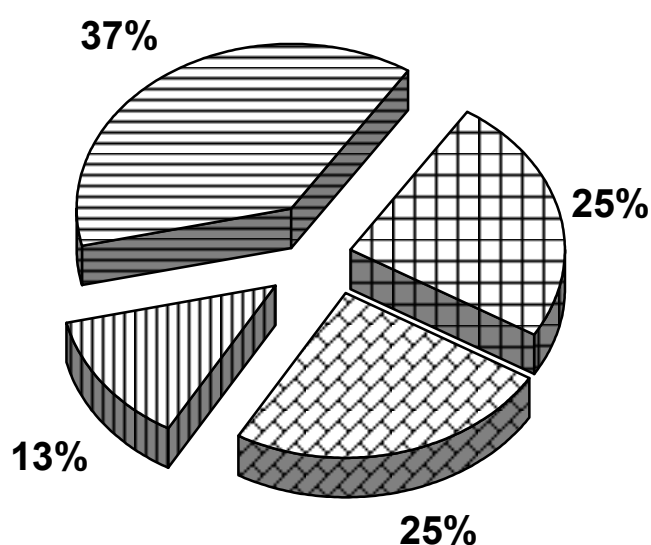

Рис. 1. Результати дослідження гармонічності ФР школярів 3х класів (n=61).
▨ дівчата Г ▩ хлопці Г ▧ хлопці Д ▦ дівчата Д

- 37,7 % хлопчиків мають гармонічний розвиток
- 13,1 % дівчат мають гармонічний розвиток
- 24,5 % хлопці мають дисгармонічний розвиток
- 24,5 % дівчат мають дисгармонічний розвиток

Загальний стан фізичного розвитку дітей досліджуваного контингенту можна вважати умовно задовільним, та все ж представлені показники свідчать про необхідність їх корекції. Ми бачимо, що у 2 класах дітей с гармонічним фізичним розвитком більше ніж 3 класах: 60,34 % та 50,81%. А у 4 класах дітей, які мають гармонічний фізичний розвиток зменшується до 38,8 %.

Навчання у школі змінює характер діяльності учнів молодшого шкільного віку. З кожним наступним класом у школярів збільшується час на навчання і відповідно зменшується обсяг рухової активності. Як наслідок у школярів погіршується стан здоров'я та адаптація до занять. Іще це пояснюється тим, на наш погляд, що відсутнє повноцінне харчування дітей. У молодших класах значна кількість учнів систематично не обідає у школі. Діти беруть с собою бутерброди та чіпси, але цього замало.

Висновок.

1. Визначено, що серед учнів 2 класів більшість дітей є гармонійним фізичним розвитком (60,3%). Серед учнів з дисгармонійним фізичним розвитком (39,9%) більшість мають відставання по показникам ваги тіла. У школярів 3 класів кількість дітей з гармонійним розвитком зменшується до 50,8%. Школярі 4 класів мають ще менший показник гармонічного фізичного розвитку - 38,8%. Серед дітей 4 класів з дисгармонічним фізичним розвитком 40% мають відставання по показникам росту. Таким чином, серед молодших школярів 2-4 класів кількість дітей з гармонійним фізичним розвитком зменшується.

Для дітей молодшого шкільного віку, які мають низькі показники ваги тіла рекомендовано звернути увагу на контроль харчування та режим навчання та відпочинку. Для школярів, які мають відставання по показникам росту рекомендовано виконувати кожного дня загально розвиваючі та спеціальні вправи. Для контролю та допомоги своїм дітям, батьки мають разом виконувати вправи.

Результати дослідження свідчать про потенційні можливості молодших школярів щодо формування гармонічного фізичного розвитку. Вивчення зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на стан фізичного розвитку молодших школярів та контроль режиму навчання і відпочинку допоможе подолати негативні тенденції. Діагностика та корекція впливу цих факторів є першим завданням як для педагогів так і батьків з метою поліпшення навчання дітей, рівня фізичного розвитку та здоров'я учнів.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на пошук шляхів щодо поліпшення рівня фізичного розвитку учнів. Подальшого вивчення потребують питання організації рекреаційно-оздоровчої діяльності школярів, контроль харчування учнів, проходження медичних та педагогічних контролів, вплив на мотивацію молодших школярів до занять фізичною культурою тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арефьев В.Г. Сучасні стандарти фізичного розвитку школярів. Київ:–Венса, 1999. – 256 с.
2. Баландин В. А. Возрастные особенности динамики показателей физического развития, физической подготовленности и психических процессов детей 6-10 лет в период подготовки в период адаптации к обучению в школе / В. А. Баландин, Ю. К. Чернышенко // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2001. – № 3. – С. 39–42.
3. Бас О., Бондарчук С. Фізична реабілітація учнів молодших класів при сколіозі / О.Бас, С. Бондарчук // Фізична культура, спорт та здоров'я нації. – № 17. – С.630–636.
5. Кошуба В.А. Биомеханика осанки / Монография. –К.:Олимп. л-ра, 2003. –279 с.
6. Круцевич Т.Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. / Т.Ю. Круцевич, М.І.Вороб'єв, Г.В. Безверхня. – К.: Олімп. л-ра, 2011.– 224 с.
7. Куц А.С. Модельные показатели физического развития и двигательной подготовленности населения центральной зоны Украины.– К.:Искра, 1994. –253 с.
9. Саранчук Т.С. Ефективність інноваційних підходів до змісту програм з фізичної культури для дітей молодшого шкільного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Т. С. Саранчук. – К., 2012. – 20 с.
10. Теория и методика физического воспитания./ Под ред.Т.Ю. Круцевич – К.:Олимпийская литература, 2003.– Т.1. – 424 с.

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

11. Чернявський М. Рекреаційно-оздоровчі технології у процесі фізичного виховання молодших школярів / М. Чернявський, О. Андрєєва // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К., 2007. – № 3. – С. 30–33.

АНОТАЦІЇ

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЇ ГАРМОНІЧНОСТІ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ(2 - 4 КЛАСИ)

Інна Головач, Тамара Салоїд

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
ЗОШ № 62*

Встановлено, що більша частина школярів 2 класів має гармонічний фізичний розвиток – 60,3 %. Порівняно с учнями 3 та 4 класів цей показник зменшується відповідно до 50,8 % та 38,8 %. У 3 класі збільшується кількість учнів с дисгармонійним розвитком, як хлопців так і дівчат – по 25 % . А в 4 класі зростає кількість дівчат с дисгармонійним розвитком 35 %, а та 25 % у хлопців. Тобто спостерігаємо негативну тенденцію щодо гармонічного фізичного розвитку у школярів 2-4 класів загальноосвітньої школи. Розглянуто можливість впливу на формування гармонічного фізичного розвитку молодших школярів в процесі навчання.

Ключові слова: діти молодшого шкільного віку, гетерохронність, рівень фізичного розвитку, гармонічність та дисгармонічність розвитку, тенденція гармонічного розвитку.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТЕНДЕНЦИИ ГАРМОНИЧНОСТИ РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА (2 - 4 КЛАССЫ)

Інна Головач, Тамара Салоїд

*Национальный университет физического воспитания и спорта Украины
СОШ № 62*

Установлено, что большая часть школьников 2 классов имеет гармоничное физическое развитие - 60,3%. По сравнению с учащимися 3 и 4 классов этот показатель уменьшается соответственно до 50,8% и 38,8%. В 3 классе увеличивается количество учеников с дисгармоничным развитием, как мальчиков так и девочек - по 25%. А в 4 классе возрастает количество девочек с дисгармоничным развитием 35%, и 25% у мальчиков. Мы наблюдаем негативную тенденцию гармоничного физического развития у школьников 2-4 классов общеобразовательной школы. Рассмотрена возможность влияния на формирование гармоничного физического развития младших школьников в процессе обучения

Ключевые слова: дети младшего школьного возраста, гетерохронность развития, уровень физического развития, гармоничность и дисгармоничность развития, тенденции гармоничного развития.

DEFINITION OF TRENDS HARMONICITY PRIMARY SCHOOL CHILDREN (2 - 4 CLASSES)

Inna Holovatch Tamara Saloyid

*National University of Physical Education and Sport of Ukraine
School number 62*

Established that most of the students have 2 classes harmonious physical development - 60.3%. Compared with students of classes 3 and 4, this figure is reduced in accordance with 50.8% and 38.8%. 3 class increases the number of students with disharmonious development, as boys and girls - 25%. In Grade 4 increases the number of girls with disharmonious development 35% and 25% for boys. That is seeing a negative trend for the harmonious physical development of students 2-4 grades of secondary school. The opportunity to influence the formation of harmonic physical development of primary school children in the learning process.

Key words: children of primary school age, heterochronicity development, the level of physical development, harmony and disharmony development, harmonious development trends.